

ПОТАПОВА

Наталя Олександрівна
potapova.natalia.a@gmail.com

УДК 609.6

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ
ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ
ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ОСНОВНИХ
ЗАСОБІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВОМ

ГЛУШКО

Марія Володимирівна
m.pismennaya96@gmail.com

PROBLEM ASPECTS FORMING
ACCOUNTING INFORMATION
ABOUT FIXED ASSETS IN THE
ENTERPRISE MANAGEMENT
SYSTEM

к.е.н., доцент кафедри,
Харківський інститут фінансів
Київського національного
торгово-економічного
університету

студент, Харківський інститут
фінансів Київського
національного торгово-
економічного університету

Стаття присвячена деяким проблемним аспектам формування облікової інформації щодо основних засобів у процесі організації управління підприємством. У ході дослідження виявлено проблеми, що знижують ефективність використання основних засобів та негативно впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства. Визначено основні завдання, які забезпечать підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління основними засобами. На підставі проведених досліджень узагальнено деякі рекомендації щодо удосконалення організації обліку основних засобів у системі управління підприємством.

* * *

Статья посвящена некоторым проблемным аспектам формирования учетной информации по основным средствам в процессе организации управления предприятием. В ходе исследования выявлены проблемы, снижающие эффективность использования основных средств и которые негативно влияют на финансово-хозяйственную деятельность предприятия. Определены основные задачи, которые обеспечат повышение оперативности информационного обеспечения управления основными средствами. На основании проведенных исследований обобщены некоторые рекомендации по совершенствованию организации учета основных средств в системе управления предприятием.

* * *

Fixed assets are one of the most important factors of any production, the state and effective use of which directly affects the final results of economic activity of enterprises. The article is devoted to some problematic aspects of the formation of accounting information about the basic means in the process of enterprise management. In the course of the research, problems have been identified that reduce the efficiency of the use of fixed assets and adversely affect the financial and economic activity of the enterprise. The article outlines the main problem aspects in the organization of accounting policies, the issue of automation of accounting for non-negotiable assets, the shortcomings in the documentary organization of the accounting process, the complexity of valuing objects of fixed assets and the problem of choosing the optimal method of accrual of depreciation. The main tasks, which will increase the efficiency of information management of basic assets, are determined. Based on the research carried out, some recommendations for improving the organization of accounting for fixed assets are summarized. It has been established that the application of theoretical norms in the accounting of fixed assets should be improved and adapted to the real needs of business entities and approach to international standards. It is proved that the practical significance of the accounting of fixed assets, the insufficient level of their research in terms of modern management needs requires further study and development of detailed constituent materials to improve the accounting of transactions with the main means.

Ключові слова: основні засоби, облікова політика, автоматизація, амортизація, оцінка

Ключевые слова: основные средства, учётная политика, автоматизация, амортизация, оценка

Keywords: fixed assets, accounting policy, automation, depreciation, estimation

ВСТУП

У сучасному суспільстві важко представити підприємство яке б не мало у своєму розпорядженні матеріально-технічної бази. Наявність основних засобів виступає суттєвим фактором, який впливає на результати діяльності кожного підприємства та без яких неможливо уявити виробництво продукції, товарів, послуг. А правильно організована система обліку є запорукою успішного функціонування фінансово-господарської діяльності. У свою чергу, від вмілої організації обліку залежить ефективність використання основних засобів, що впливає на подальші фінансові результати та розвиток підприємства в цілому.

Постійні зміни в економіці супроводжуються появою нових проблемних питань в організації обліку

основних засобів, які потребують нагального вирішення.

Проблемні питання, які стосуються організації обліку основних засобів та методи їх вирішення висвітлювались у працях провідних вчених-економістів, таких як Бутинець Ф.Ф., Пушкар М.С., Панасенко А.П., Островерхої Р.Е., Кірейцев Г.Г., Огічук Н.Ф. та інші. Звісно кожен з науковців має свою думку стосовно організації обліку основних засобів, а тому багато питань залишаються невирішеними і потребують дослідження.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні актуальних проблем організації обліку основних засобів та виділення напрямів їх вирішення.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

При проведенню аналізу проблем обліку основних засобів використано аналітичний, монографічний, порівняльні методи.

РЕЗУЛЬТАТИ

В умовах реформування національної системи обліку питання основних засобів займає одну з провідних позицій у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Без формування матеріально-технічної бази жодна підприємницька діяльність не зможе існувати. А тому вмiла організація обліку та його вдосконалення зможе призвести до позитивних змін фінансово-господарської діяльності підприємства.

Підґрунтям організації обліку на підприємстві є нормативно-правові акти держави та чітко сформована облікова політика, затверджена Наказом по підприємству. Однак, проблемним залишається те, що на підприємствах або зовсім відсутня облікова політика, або її організація має суттєві недоліки. Серед основних з них можна назвати наступні: формальність складання, тобто відсутність обговорення та необґрунтованість елементів наказу; втрата актуальності змісту наказу з плином часу, що супроводжується відсутністю виправлень та доповнень у зв'язку зі змінами у законодавстві; відсутність висвітлення питання стосовно організаційно-технічних аспектів обліку, яке включає в себе перелік первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, графік документообігу, порядок проведення інвентаризації.

Проблемним досі залишається документування процесу організації системи обліку основних засобів, а саме структура та зміст типових форм первинної документації.

У зв'язку зі змінами багатьох нормативних актів, які регламентують бухгалтерський облік безпосередньо основних засобів, виникає необхідність оптимізації типових форм первинної документації, чого досі не спостерігається. Аналізуючи реєстри бухгалтерського обліку основних засобів помітним стає те, що інформація, яка в них відображається дуже часто дублюється, що у свою чергу призводить до зменшення її аналітичності та інформативності. Ряд реквізитів також є тотожними та застарілими, тому виникає необхідність їх коригування та оновлення. Так, для форм ОЗ-1 «Акт приймання-передачі основних засобів» та ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів» характерним є наявність застарілих реквізитів, що суперечить наближенню обліку до міжнародних стандартів. Доречним буде додати нові реквізити, а саме: справедлива вартість; ліквідаційна вартість; метод амортизації; вартість, що амортизується; суми дооцінки та уцінки об'єкту та термін корисного використання. Коригування структури полягає в усуненні показників, які втратили свою інформаційну корисність, і доповненні реквізитами, в яких фіксуються необхідні для формування облікових реєстрів показники.

Хоча сьогодні деякі підприємства не застосовують типових форм первинної документації щодо обліку основних засобів, а використовують бланки типо-

вих форм власної розробки.

У часи активного розвитку технологій для підприємств зі значною питомою вагою основних засобів гостро стає проблема автоматизації обліку.

Важко оцінювати ефективність розв'язання задач обліку та контролю основних засобів, використовуючи ручний спосіб обробки інформації. Хоча, як показує практика, таких підприємств в Україні чимала кількість.

Безумовно, автоматизація необоротних активів є платформою для виконання системних обліково-контрольних операцій, а саме управління підприємствами на основі економіко-математичних методів, засобів обчислювальної техніки та інформаційних технологій, що призведе до удосконалення діяльності багатьох підприємств.

Для вирішення проблем автоматизації певних ділянок обліку можна використовувати поняття «задача», яке означає алгоритм перетворення вхідних даних за допомогою процедур обробки даних у вихідні показники, що мають певне функціональне призначення для бухгалтерського обліку та управління [1].

Можна виділити наступні задачі автоматизації основних засобів: облік і контроль об'єктів основних засобів за місцями зберігання та класифікаційними групами; облік і контроль за правильністю та своєчасністю відображення руху основних засобів (надходження, вибуття, переміщення); облік амортизації основних засобів і контроль за правильністю її нарахування й відображення; облік витрат на ремонт, модернізацію основних засобів і контроль раціонального використання грошових коштів щодо даних цілей; облік переоцінки основних засобів (дооцінка, уцінка); облік операційної та фінансової оренди основних засобів; виявлення морально застарілих основних засобів [1].

Одним із проблемних питань, яке часто виникає на практиці, залишається складність оцінки основних засобів. Відомо, що найбільш методично розробленим способом оцінки в національній обліковій практиці є відображення основних засобів за первісною вартістю, до складу якої входять фактичні витрати на їх виробництво і придбання. Хоча в умовах інфляції, застосування первісної вартості при оцінці основних засобів, може призвести до негативних наслідків.

Навіть за умов незмінних цін потенціал основних засобів не є незмінним, оскільки скорочується строк їх служби, вони стають морально застарілими. Основні засоби, які придбані в різний час і мають однакові характеристики, матимуть різну вартість. А проведення постійних переоцінок збільшує витрати підприємства, що впливає на його фінансовий результат [7].

Вивченню справедливої вартості також приділяють багато уваги. Термін «справедлива вартість» наведено у П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», що пояснює так: «під справедливою вартістю розуміється сума, за якою може бути здійснений обмін активу або оплата зобов'язання у результаті операції між обізнаними, зацікавленими і незалежними сторонами» [8]. Але у нормативних документах відсутній порядок визначення такої справедливої вартості. Виходячи з визначення згідно з П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», договірна вартість буде вважатись

справедливою у результаті придбання активів за грошові кошти. У разі придбання активів за бартером справедлива вартість буде коливатись на рівні ринкових цін обмінюваних активів, діючих на дату зарахування активу на баланс. Натомість в МСФЗ справедлива вартість ототожнюється з ринковою. У свою чергу це співставлення дало поштовх для неправильного орієнтиру розробникам національних стандартів. А тому, було б доцільним застосовувати поняття ринкової та неринкової бази у згаданих нормативних актах під час розрахунку справедливої вартості

У зв'язку з трансформацією національної системи обліку України підприємствам дозволяється обирати самостійно амортизаційну політику, яка виступає своєрідним важелем для активізації інвестиційної діяльності підприємств. Проте на практиці відсутні рекомендації стосовно вибору оптимального методу нарахування амортизації для певного об'єкта основних засобів, та який був би доцільним для конкретного підприємства, з урахуванням економічних вигод. Але ж для вибору найдоцільнішого методу необхідно здійснити розрахунки за кожним методом. Цей процес доволі матеріалозатратний та потребує багато часу, а також наявності на підприємстві кваліфікованих кадрів. Тому, виходячи з економії часу та коштів, у більшості випадків на підприємствах використовують прямолінійний метод нарахування амортизації. Перевагою такого методу є простота у застосуванні та розрахунку, а недоліком є неврахування морального зносу об'єкта амортизації та збільшення витрат з часом для підтримки його у робочому стані.

Хоча «використання методів прискореної амортизації дозволить підприємству швидше наповнювати амортизаційний фонд, цим самим підвищити можливість до самофінансування» [7].

Також, досить суперечливим є питання амортизації землі. Так, відповідно до П(С)БО 7 вартість землі не амортизується, водночас як МСБО 16 містить положення про те, що «у деяких випадках сама земля може мати обмежений термін корисної експлуатації, тоді її амортизують методом, який відображає вигоди, що мають бути отримані від неї». З метою покращення бухгалтерського обліку основних засобів доцільним є внесення змін у П(С)БО 7 у питанні методики нарахування амортизації землі та земельних ділянок [2].

Так, очевидним є те, що з погляду сучасних потреб управління дослідження обліку основних засобів вимагають змін та удосконалення.

Зміни необхідні насамперед у частині підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління основними засобами підприємства, що вимагає вирішення наступних завдань [1]:

дослідження сутності основних засобів, їх складу класифікації у різних галузях економічної науки;

узагальнення та систематизація класифікації основних засобів;

дослідити діючу методику нарахування амортизації й обліку знос основних засобів, встановити її ефективність і доцільність застосування на підприємствах;

проаналізувати діючу організацію та методику бухгалтерського обліку основних засобів, вплив на

них змін податкової політики та виявити шляхи її вдосконалення;

удосконалити методику аналізу матеріально-технічної бази підприємства;

розробити рекомендації з удосконалення методики контролю ефективності.

Так, підсумовуючи вищезазначене, можна виділити деякі напрями поліпшення обліку основних засобів. Зокрема:

проведення на підприємстві чіткої, зваженої та обґрунтованої облікової політики, яка відповідає вимогам чинного законодавства та умовам сучасності;

раціоналізація як кожної форми документів і реєстрів обліку, так і методів, і способів збирання, обробки і узагальнення облікової інформації, адаптованих до сучасних умов;

впровадження автоматизації обліку основних засобів, що дасть можливість одержання у середовищі інформаційної системи повного комплексу необхідних облікових реєстрів, які слугують для організації раціонального управління основними засобами підприємства.

вдосконалення методики нарахування амортизації та розробка компетентного підходу нарахування амортизації на кожну частину об'єкта основних засобів окремо, враховуючи, що ці окремі частини об'єкта з різними термінами експлуатації, що впливає на строки їх зношення.

наближення національної системи бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів для зменшення невідповідностей.

ВИСНОВКИ

Отже, необхідність усунення існуючих проблем національної системи бухгалтерського обліку основних засобів полягає в удосконаленні її теоретичних та практичних засад.

Заходи щодо поліпшення процесу формування облікової інформації про основні засоби на підприємстві мають бути безпосередньо спрямовані на розширення управлінських можливостей, бути максимально пристосованими до практичних потреб суб'єктів підприємницької діяльності, що виникають у процесі прийняття управлінських рішень щодо руху основних засобів та ефективності їх використання та відповідати вимогам чинного законодавства.

Список використаних джерел

1. Брік С.В., Пинтя Г.К. Нові підходи до обліку основних засобів та ефективність обліку основних засобів у сучасних умовах. Вісник НТУ «ХПІ». 2016. № 13 (1185). С. 76-77.

2. Даниленко О. Шляхи удосконалення організації обліку основних засобів та інвестиційної нерухомості. Аудитор України. 2015. №6 (235). С. 37.

3. Кінева Т.С., Яворська А.О. Теоретичні засади організації обліку основних засобів. Науковий огляд. 2015. № 10 (20).

4. Кудлаєва Н.В., Кравчук В.С. Проблеми обліку основних засобів. Бухгалтерський облік, аналіз, аудит. 2015. Випуск II (58).

5. Національні положення (стандарт) бухгалтерського обліку: Інформаційний портал. URL: <http://buhgalter911.com/Res/NPSBO/NPSBO.aspx>.

6. Основні засоби: Положення (стандарт) бухгал-

терського обліку № 7, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>

7. Сарапина О.А., Пинчук Т.А. Актуальні проблеми обліку основних засобів підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. № 8. С. 125.

8. Об'єднання підприємств: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 19, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 № 163. URL: www.rada.gov.ua.

References

1. Brik S.V, Pynty H.K. New approaches to the accounting of fixed assets and the efficiency of accounting for fixed assets in modern conditions. Herald of NTU «KHPH». 2016. № 13 (1185). pp. 76-77. (in Ukrainian).

2. Danylenko O. Ways of improvement of the accounting of fixed assets and investment real estate. Audytor Ukrayiny. 2015. № 6 (235). P. 37 (in Ukrainian).

3. Kinyeva T.S., Yavorska A.O. Theoretical Foundations of

Accounting for Basic Facilities. Naukovyy ohlyad. 2015. № 10 (20) (in Ukrainian).

4. Kudlaieva N.V, Kravchuk V.S. Problems of accounting of the main means. Accounting, analysis, audit. 2015. Issue II (58) (in Ukrainian).

5. National accounting standards (standard): Information portal. URL: <http://buhgalter911.com/Res/NPSBO/NPSBO.aspx>.

6. Fixed assets: Regulation (standard) of accounting № 7, approved by the order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 27.04.2000, № 92 (with amendments and supplements). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (in Ukrainian).

7. Sarapina O.A, Pinchuk T.A. Topical Problems of Accounting for the Company's Basic Facilities. Scientific Bulletin of the Kherson State University. 2014. № 8. P. 125 (in Ukrainian).

8. Association of enterprises: Regulation (standard) of accounting № 19, approved by the order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 07.07.1999 № 163. URL: www.rada.gov.ua (in Ukrainian).